

Herman Lerou, opdrachtgever restauratie

Sint-Jan als dagtaak

(Foto: Olaf Smit)

Wie zich wil verdiepen in de restauratie van 'ons' nationaal monument de Sint-Jan kan niet om Herman Lerou (66) heen. Als lid van het kerkbestuur van de Bossche kathedraal is hij directievoerder-opdrachtgever van deze gigantische klus. Als lid van de Stichting Nationaal Monument maakt hij tevens deel uit van het gezelschap, dat met uiteenlopende sponsoracties het geld binnen probeert te halen om het financiële plaatje van 40 miljoen rond te breien. Herman Lerou vindt het wel leuk, die dubbelrol: 'Enerzijds houd ik me bezig met geld inzamelen, anderzijds ben ik de man die het uitgeeft....'

Hoewel nog maar vijftien jaar in Den Bosch woonachtig is Herman Lerou – geboren in Rotterdam (1942) – een bekende figuur in wat burgemeester Frans van Lanschot ooit noemde 'le beau monde de Bois-le-Duc'. De vraag hoe hij 'kampioen inburgeren' kon worden verrast hem niet; kennelijk al meer gesteld. Het antwoord is simpel: 'Vanaf het moment dat je je ergens nieuw vestigt kun je twee dingen doen: Je blijft lekker thuis zitten of je gaat overal heen waar je de kans hebt je gezicht te laten zien en deel te nemen aan het sociale leven van de stad.' Herman Lerou koos voor het laatste en contactueel als hij is leerde hij al snel 'iedereen' kennen. En omgekeerd begon al gauw iedereen Herman Lerou te kennen.

Bouwkunst

Herman Lerou verhuisde al jong naar het Limburgse Venray, waar z'n vader een architectenbureau had. Herman werd via de HTS in Den Bosch en de Academie voor Bouwkunst te Maastricht ook architect. Samen met zijn broer Bert nam hij later het architectenbureau van zijn vader over. Toen ze door enkele overnames een vestiging in Den Bosch begonnen, verhuisde Herman naar Brabants' hoofdstad. Daar schreef hij naast een aantal grote woonprojecten o.a. de Hogeschool Den Bosch, de nieuwbouw van stadion De Vliert (in samenwerking met Molenaar/Koeman) en het bekende verzorgingshuis Anthoniegaarde op zijn conto.

Nadat de broers Lerou hun bedrijf, dat inmiddels ook een vestiging in Eindhoven had, in 1995 hadden verkocht bleef Herman Lerou nog vier jaar directeur. Het einde daarvan was amper in zicht toen oud-burgemeester Don Burgers, na zijn pensionering vice-voorzitter van het kerkbestuur van de Parochie Binnenstad, hem vroeg de coördinatie en directie van de restauratie van de Sint-Jan op zich te nemen. Dat was in 1998. Een logisch gevolg daarvan was dat hij per 1 januari 1999 tot het kerkbestuur toetrad.

Uren en uren

Over de rol die hij bij de restauratie van de Sint-Jan vervult, laat Herman Lerou geen misverstand bestaan. 'Ik ben geen (mede-)architect van de Sint-Jan.

Dat is iemand (Frans Sturm, Roosendaal), die daarin gespecialiseerd is, zoals daar ook zijn de beeldhouwer Ton Mooy uit Amersfoort en de steenhouwers Petrumus (Heusden) en Woudenberg (Maarssen). Aannemer is sinds jaar en dag Nico de Bont (Vught).

Herman Lerou is zichtbaar gelukkig met z'n werk bij de Sint-Jan, want: 'ongelooflijk interessant, gezien vanuit mijn achtergrond, mijn liefde voor het vak en mijn historisch besef. Het is een facet van mijn vak, waar ik nog niet eerder mee te maken had. Een dagtaak? Gelukkig niet helemaal...' Nochtans zijn de uren en uren die hij, met welke pet dan ook op, aan 'zijn' Sint-Jan besteedt, nauwelijks te tellen. En gelukkig weet hij zich daarbij 'voortreffelijk bijgestaan door de medeleden van de Beheerscommissie'.

Gigantisch bedrag

En met de uren lopen ook de miljoenen behoorlijk op. Veertig miljoen euro kost de restauratie, die in 2010 moet zijn afgerond. Weliswaar financiert het rijk het leeuwendeel (70%) en doen ook gemeente (5%) en provincie (5%) een aardige duit in het zakje, de 20% die het kerkbestuur moet betalen belooft acht miljoen, 'toch nog een gigantisch bedrag', benadrukt Lerou. Teveel ook voor de *Stichting Nationaal Monument Sint Jan* om zich daarvoor blindelings garant te (durven) stellen, maar de mensen

(Foto: Olaf Smit)

H.M. Koningin Juliana in oktober 1974 op bezoek bij de restaurateurs. (Foto: Stadsarchief)

(Foto: Olaf Smit)

achter deze stichting ‘zullen er alles aan doen om dit gigantisch bedrag binnen te halen’. Om daar min of meer geruststellend aan toe te voegen: ‘Qua tijd en qua opbrengst zitten we op schema; qua tijd lopen we zelfs iets voor op het schema’.

Herman Lerou en met hem allen die bij de restauratie zijn betrokken, prijzen zich gelukkig dat het herstel van de Sint-Jan indertijd door staatssecretaris Rik van der Ploeg is aangewezen als zogeheten ‘kanjer-restauratie’. Dat wil zeggen dat het rijk zich bereid heeft verklaard er heel veel geld in te stoppen, maar wel onder voorwaarde dat de restauratie zo goed moet worden gedaan dat men er de eerste vijftig jaar geen omkijken meer naar heeft.

Beruchte tufsteen

Een herhaling van de vorige restauratie zit er nu dan ook niet in. Immers, in 1985, toen groots – met pausbezoek zelfs – werd gevierd dat de Bossche kathedraal voor het eerst na meer dan 125 jaar uit de

steigers was, was men er ook van overtuigd dat men er wel ‘minstens een jaar of honderd’ vanaf was. Niet vermoedend dat men amper tien jaar later opnieuw moest beginnen.

Als Herman Lerou terugblijkt op wat hij noemt ‘de negentiende-eeuwse restauratie’ (tot 1945) heeft hij het over ‘de beruchte tufsteen, die toen werd aangebracht’. Want toen in 1961 ‘de tweede grote restauratie’ begon – en met name het interieur onderhanden werd genomen, waardoor de Sint-Jan na eindeloze discussies haar oude kleurenpracht herwon – ‘ontdekte men al dat onderdelen van de eerste restauratie door regen en vorst ernstige schade hadden opgelopen. Bovendien bleken de ankers die in de negentiende eeuw waren aangebracht te zijn gaan roesten.’

Veranderde inzichten

Herman Lerou vindt dat men dat de toenmalige restaurateurs niet mag verwijten. Men kan slechts vaststellen dat ‘de inzichten inmiddels zijn veranderd’. En hij licht toe: ‘De Ettringer tufsteen (D1d) is een ruwe steen met een open structuur, die gemakkelijk

water opzuigt. Het materiaal wordt met behulp van dynamiet gewonnen. Intussen is vast komen te staan dat door het explosieve geweld meteen hele kleine haarscheuren ontstaan. De steen was dus al beschadigd voor die bij de Sint-Jan werd gebruikt. Daardoor neemt de tufsteen water op, dat bij vorst bevriest, uitzet en aldus een desastreuze uitwerking op het materiaal heeft.’ En dat is nog niet alles: ‘Er komt ook water bij de doken (ijzerstaven om stenen onderling te verbinden) die daardoor zijn gaan roesten.’ Conclusie: ‘Er was dus al innerlijke schade, zodat de tweede restauratie in feite een optische restauratie was. Binnenin zat het niet goed.’

Houdbaarheid

‘In samenspraak met de Rijksdienst voor de Monumentenzorg en de gemeentelijke dienst Bouwhistorie, Archeologie en Monumenten (BAM) heeft de restauratie-architect een masterplan ontwikkeld, voor een allesomvattende natuursteen-restauratie, die met het bezoek van wijlen prins Claus als voorzitter van de Stichting Nationaal Monument Sint Jan op 3 september 1999 van start is gegaan.’

Allesomvattend wil zeggen dat ‘bij de minste of geringste twijfel over de toestand van welk klein onderdeel van de Sint-Jan ook, gekozen wordt voor vernieuwing. Alleen op deze manier kan de houdbaarheid voor de duur van vijftig jaar worden gegarandeerd.’

In de praktijk betekent dit dat de Sint-Jan steen voor steen wordt afgepeld. De goede stenen worden genummerd en tijdelijk opgeslagen om later te worden hergebruikt. De stenen met een mankement worden vervangen. Consequentie: ‘Na de restauratie zal men op tal van plaatsen kleurverschillen zien, maar daaruit kan men dan ook de geschiedenis van de Sint-Jan aflezen. Toen de Sint-Jan (in anderhalve eeuw) was gebouwd telde de kerk vijf of zes soorten steen. In de loop der jaren zijn dat er zo’n 35 geworden. Alles wat middeleeuws is en behouden kon worden, wordt behouden. Zo is de Sint-Jan ook een historisch prentenboek, waarin je (bijna) alle bouwstijlen kunt herkennen.’

Millimeterwerk

Steen voor steen gedemonteerd, een gigantisch karwei. ‘Daarom ook die enorme steiger voor het Noordertransept’ verklaart Herman Lerou, die gezien vanaf de Hinthamerstraat haast net zo imponeert als de Sint-Jan zelf. Maar hoe groot ook, diezelfde steiger is tegelijk millimeterwerk. ‘De maatvoering luistert zo nauwkeurig, dat elke veertien dagen de steiger wordt nagemeten, om te zien of ie verticaal geen enkele afwijking vertoont.’ Dunne, strakge-

spannen staaldraden fungeren als loodlijnen aan de hand waarvan kan worden gezien of elke steen na hermontage recht ligt.

Het open terrein langs de Hinthamerstraat is door de restauratie herschapen in een enorm opslagterrein voor al die stenen die van de Sint-Jan af komen, genummerd en wel – het nummerplaatje in verschillende kleuren – en geregistreerd op een speciale website, ‘zodat we weten waar we ze terug kunnen vinden’. En hoe: ‘Er lopen hier twee mannen rond, die alleen al nodig zijn om het hele logistieke en organisatorische proces te bewaken.’

Bijna alle tufsteen wordt vervangen door een Engelse kalksteen, genaamd Portland Stone. Uiteraard worden ook de ankers vervangen door roestvrij staal. Tegelijkertijd worden de beelden die de Sint-Jan zo rijkelijk opsmukken gerestaureerd. Een kijkje in de bouwloods laat zien dat dit geen eenvoudig karwei is. Lerou wijst: ‘Soms zijn ze zo afgebrokkeld dat de gezichten nauwelijks zijn te herkennen. Ze worden dan in gips gereconstrueerd en daarna gebeeldhouwd.’

Zure regen

Bij alle treurnis over de aantasting van de Sint-Jan is er ook een lichtpunt, dat dankbaar geregistreerd wordt. Lerou: ‘We hebben de laatste jaren veel minder last van zure regen.’ En hij wijst daarbij op beelden die in de twee jaar dat ze na restauratie op de Sint-Jan zijn teruggekeerd al helemaal, wat Lerou noemt, ‘bealgd’ zijn. ‘De algengroei, die het gevolg is van de huidige weersinvloeden, is het bewijs dat we minder zure regen hebben.’

Nog een lichtpunt: Een van de voorwaarden voor een kanjer-restauratie is, dat bij de werkzaamheden jonge vaklieden worden opgeleid. Lerou kan daar alleen maar blij mee zijn: ‘Dit garandeert dat we ook in de toekomst over goede vaklieden kunnen beschikken.’

Tenslotte: ‘Bij de restauratie wordt en passant het herstel van daken, loodgieterswerk, glas-in-loodramen en wat dies meer zij meegenomen.’ Ook dat draagt er toe bij dat de Sint-Jan er na restauratie weer een jaar of vijftig tegen kan. ‘Wat niet wegneemt dat er in de toekomst goed onderhoud gepleegd zal moeten worden. Daar zal, zo weet men uit ervaring, jaarlijks al gauw zo’n acht ton mee gemoeid zijn. Die zal het kerkbestuur elk jaar moeten zien op te brengen. We hopen dan ook onze sponsors van nu voor de toekomst te behouden’, denkt Herman Lerou alvast vooruit.